

Ks. Wojciech Guzewicz, *Encyklopedia parafii i kościołów diecezji elckiej. T. I (Augustów – Janówka)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2024, ss. 229; tenże, *Encyklopedia parafii i kościołów diecezji elckiej. T. II (Jeleniewo – Ruciane-Nida)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2025, ss. 251; tenże, *Encyklopedia parafii i kościołów diecezji elckiej. T. III (Rutka-Tartak – Żytkiejmy)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2025, ss. 280.

Autorem trzypięciotomowej encyklopedii o kościołach i parafiach diecezji elckiej jest znany w kręgach ludzi nauki – ks. prof. dr hab. Wojciech Guzewicz. Jest on autorem ponad tysiąca publikacji, z czego blisko 400 – to artykuły i materiały naukowe i ponad 120 samodzielne i pod redakcją monografie. Można więc mówić o profesjonalistcie i człowieku wręcz benedyktyńskiej pracy. Po raz pierwszy spotkałem ks. prof. Guzewicza w Lublinie latach 90. ubiegłego stulecia – był wtedy studentem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a ja wykładowcą. Później nasze drogi krzyżowały się jeszcze na uniwersytecie w Olsztynie, i w Ełku. W tej ostatniej jednostce był kierownikiem katedry administracji (2014), a potem dziekanem Wydziału Studiów Technicznych i Społecznych (2016) i dyrektorem Filii UWM w Ełku (2019). Ełk i ośrodek naukowy w tym mieście zawdzięcza mu wiele. Dzięki jego staraniom powstały tutaj bezpłatne kierunki studiów (2. stopnia administracji, 1 stopnia bezpieczeństwa, pięcioletnie (jednolite) pedagogiki i 1 stopnia pielęgniarstwa). Był świetnym organizatorem ówczesnego ośrodka akademickiego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Ełku, ale nie tylko.

Nade wszystko jest on kapłanem. Jurysdykcyjne przynależy do diecezji elckiej, choć swoje kroki ku kapłaństwu zaczynał w diecezji łomżyńskiej. Cyrkumskrypcja z 1992 r. Jana Pawła II spowodowała, iż współtworzy on dziś diecezję obejmującą swym zasięgiem Suwalszczyznę, Augustowszczyznę, Sejneńszczyznę i Mazury. I chyba dobrze się stało, bowiem dzięki Opatrzności Bożej i wielkiej pracowitości ks. prof. Wojciecha Guzewicza, tereny te, a zarazem tutejszy Kościół, został wielopłaszczyznowo opracowany naukowo i spopularyzowany. Wspomnieć tu należy chociażby o jego pracach na temat duchowieństwa¹, prasy

¹ Ks. Florian Lempa – Uniwersytet Łazarskiego w Warszawie; ORCID: 0000-0002-9777-3514; email: ks.florianlempa@gmail.com
Zob. np. *Wojenne losy duchowieństwa na Suwalszczyźnie w okresie okupacji hitlerowskiej (1939-1944)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2008, ss. 70; „*Powiedz ludziom, niech więcej nie płaczą...*”. *Słownik biograficzny zmarłych księży diecezji elckiej (1992-2017)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2017, ss. 93; *Katalog duchowieństwa diecezji*

katolickiej², parafiach i dekanatach³ czy świętych⁴.

Z trzytomową encyklopedią przybyły kolejne prace tegoż autora dotyczące historii Kościoła na północno-wschodnich terenach Polski. Dodajmy opracowanie bardzo ważne i to zarówno, co do rodzaju, bazy źródłowej, jak i treści. Encyklopedie są bowiem niezwykle ważne, stanowi skarbnicę wiedzy, która jest gromadzona, porządkowana i udostępniana szerokiemu gronu odbiorców. Przez wieki ludzie starali się przecież zebrać i udokumentować informacje na temat świata, w którym żyją. Od starożytnych dzieł pisanych na papirusie czy glinianych tabliczkach, przez drukowane księgi, aż po współczesne zasoby elektroniczne, encyklopedie dostosowywały się do różnych form i medium. Ujęcia encyklopedyczne stanowią cenne narzędzie przede wszystkim dla uczniów, studentów, badaczy i wszystkich tych, którzy pragną pogłębić swoją wiedzę na różnorodne tematy. Bez względu na to, czy szukamy informacji na temat historii, nauki, literatury, sztuki, czy geografii, encyklopedia może dostarczyć solidnego podstawowego zrozumienia danego zagadnienia. Pewnym mankamentem może być to, iż hasła są tu bardzo rozwinięte, niektóre nawet na kilka stron tekstu, co raczej rzadko spotyka się w tego typu opracowaniach (encyklopediach). Nie mniej jednak zawierają ogrom informacji i niuansów naukowych, które mogą stać się podstawą szerszych opracowań, w tym monograficznych.

3 – tomowe dzieło ks. prof. Wojciecha Guzewicza dostarcza encyklopedycznej, tj. fundamentalnej wiedzy na temat 152 kościołów i parafii diecezji ełckiej. Widać tu dobry warsztat i przygotowanie autora. Posługuje się sprawnie metodami wielu dyscyplin naukowych, w tym historii powszechnej i Kościoła, prawa kanonicznego, teologii, historii sztuki, socjologii, re-

ełckiej. *Zmiany administracyjno-personalne w latach 1992-2017*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2018, ss. 86; *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji ełckiej w latach 1992-2017*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2021, ss. 249.

² Zob. np. *Prasa diecezjalna w Polsce północno-wschodniej jako źródło wiedzy o społecznej nauce Kościoła (1989-2009)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2012, ss. 433; *Leksykon prasy katolickiej diecezji ełckiej*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2015, ss. 183.

³ Zob. np. *Parafia Mikaszówka 1907-2007*, „Episteme”, 61(2007), ss. 224; *Parafia Rożyńsk Wielki 1958/1982-2008*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2008, ss. 224; *Kościoły i parafie ziemi ełckiej*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2008, ss. 192.

⁴ Zob. np. *Śladami św. Brunona z Kwerfurtu*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2008, ss. 110; „*Ja pójde za nią*”. *Błogosławiona Marianna Biernacka (1888-1943)*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2010, ss. 94; *W tle Cudownego Medalika*, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Warszawa-Ełk 2010, ss. 164 [współautor. Barbara Lisowska].

ligioznawstwa, regionalizmu i innych. Owszem w tak obszernym dziele muszą się znaleźć różnego rodzaju potknięcia (np. błędy rzeczowe). Niektóre z nich zostały już zauważone i skorygowane, jak np. w pierwszym tomie (Errata: drugi akapit na stronie 22 powinien brzmieć: Pierwszym proboszczem parafii [w Augustowie] był ks. Jan Wróblewski (1992-2004), a następnie ks. Stanisław Wysocki (2004-2009), ks. dr Wojciech Kalinowski (2009-2018), ks. Szymon Klimaszewski (2018-2019) i ks. dr Dariusz Brozio (od 2019 r.). W pracy duszpasterskiej proboszczowi pomaga zwykle jeden lub dwóch wikariuszy). Warto też i o tym pamiętać, iż każda encyklopedia powinna być stale rozwijana i aktualizowana. Wypada życzyć autorowi, by nie zabrakło siły i możliwości do dalszego prowadzenia tego dzieła.

Każde hasło o parafii to dziesiątki, jak nie setki różnych informacji na temat parafii i kościołów. Jak sam pisze autor we wstępie do pierwszego tomu kręgosłupem hasła uczyniono historię parafii (okoliczności powstania, jej organizacja i rozwój itp.). Z parafią ściśle wiążą się dzieje świątyn – niektóre z nich liczą setki lat i są ważnymi zabytkami architektonicznymi, inne powstały po wojnie, jeszcze inne (kaplice) mieszczą się w obiektach prowizorycznych lub zaadaptowanych. Ponadto poszczególne opracowania zawierają informacje o lokalnych cmentarzach oraz różnych pomnikach o charakterze religijnym. Znajdują się tu też szczegółowe opisy plebanii (zaplecza socjalnego parafii), wykazy miejscowości lub ulic przynależnych do parafii, zestawienia dotychczasowych proboszczów, informacje o wikariuszach oraz innych duchownych działających w parafiach. Prócz tego dowiadujemy się o ulokowanych tam zakonach (jeśli istnieją) oraz osobach powołanych, wywodzących się z omawianych wspólnot. Całość jest opatrzona ilustracjami kościołów parafialnych autorstwa p. Marka Kuryłowicza. Wszystkie hasła zaopatrzone są w podstawową literaturę przedmiotu. Zwłaszcza cenne jest przywołanie tutaj wszystkich prac magisterskich o parafiach, np. pisanych na seminarium naukowym u ks. prof. Witolda Jemielitego. Charakteryzują się one bogatą bazą źródłową zaczerpniętą w archiwów kościelnych i państwowych, co pozwala na skorelowanie ustaleń z dotychczasową literaturą. Całość opatrzona jest dwoma recenzjami wydawniczymi: ks. prof. Stanisława Strękowskiego z UKSW i s. prof. Ambrozji Kalinowskiej OSB z UWM.

Książki – *Encyklopedie parafii i kościołów diecezji ełckiej. T. I, II, III* – ks. prof. Wojciecha Guzewicz skierowane są nie tylko do specjalistów, np. historyków zajmujących się dziejami diecezji ełckiej i Polski północno-wschodniej. Korzystać z niej mogą także osoby podejmujące badania

dotyczące życia gospodarczego, społecznego, prawno-instytucjonalnego, historyczno-architektonicznego, religijnego, kulturalnego itp. W sposób szczególny książki te poleca się mieszkańcom diecezji ełckiej. Dostarczą im bowiem pewnego rodzaju analizy naukowej na temat wszystkich kościołów i parafii tu istniejących. Wreszcie mogą z niej skorzystać organy diecezjalne (w tym kura biskupia). Zawarte w tych opracowaniach treści pomogą w opracowaniu chociażby roczników diecezjalnych czy innych druków o charakterze naukowym. Wypada na koniec jeszcze raz podziękować ks. prof. Wojciechowi Guzewiczowi za pracę jaką wykonał i zachęcić czytelników do przeczytania tych książek.

Ks. prof. Florian Lempa